

КОМПЕТЕНІСТЬ У ЧАСІ: ДО ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Для сучасної ділової людини, орієнтованої на успіх, незалежність, кар'єру (службове зростання, освоєння нових видів діяльності) важливо, як вона виглядає, чого прагне, що вміє робити, якими володіє технологіями, техніками, інноваціями, наскільки вона освічена та компетентна.

Дослідники в галузі соціальної роботи в рамках компетентнісного підходу виділяють низку компетентностей, якими повинен володіти соціальний працівник для успішної професійної діяльності: дослідницьку компетентність (С. Шмачіліна), комунікативну (Л. Петровська), соціальну (А. Бандура) тощо. Однак специфіка діяльності соціального працівника передбачає не тільки надання допомоги різним категоріям населення. Окрім цього він має усвідомлювати себе суб'єктом власного життя, добре орієнтуватися в швидкозмінних соціальних умовах, що вказує на необхідність розгляду ще однієї компетентності – компетентності в часі, яку ми уявляємо як професійно-значущу інтегральну характеристику фахівця.

Науковими дослідженнями в галузі тайм-менеджменту займаються О. Азарова, П. Берд, Р. Дитмер, Т. Довга, І. Кміть, І. Яксіна та інші. Проблему компетентнісного підходу в освіті, ключових та життєвих компетентностей вивчають Н. Бібік, І. Зімня, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко та інші. В сучасній літературі зроблено спроби дослідження компетентності в часі, але, на нашу думку, потребує більш глибокого висвітлення проблема означеної компетентності у соціальних працівників.

Сучасний соціальний працівник буде цінним у тому випадку, коли він умітиме раціонально використовувати існуючі ресурси для успіху, а також вправно керуватиме часовим потенціалом і, звичайно, самим собою. Самоменеджмент (самоуправління) – складний процес, що вимагає від людини великої сили волі, наполегливості та цілеспрямованості, це послідовне й цілеспрямоване використання ефективних методів самовдосконалення та особистісних ресурсів для досягнення життєвої мети. Ключовими навиками соціального працівника вважаємо здатність управляти собою; здатність повною мірою використовувати свою енергію, уміння, час.

Мета статті – розкрити зміст поняття «компетентність у часі», виокремити її структурні елементи.

Для розуміння змісту «компетентність у часі» розпочнемо з уточнення основних понять. На сьогодні, на жаль, не існує єдиного прийнятого визначення цієї компетентності. Виходячи з аналізу численних вітчизняних (Н. Бібік, Я. Кодлюк, Г. Сорокіна, Т. Яковенко та інші) і зарубіжних (Д. Власов, Ф. Киргуева, А. Хуторський та інші) досліджень, представимо загальну суть поняття «компетентність».

У світовій освітній практиці поняття компетентності є центральним, свого роду «вузловим», оскільки воно, по-перше, об'єднує інтелектуальну і навикову складові освіти, по-друге, у ньому закладена ідеологія інтерпретації змісту освіти, сформованого «від результату», по-третє, ключова компетентність має інтегративну природу, бо вона охоплює низку однорідних або близькоспоріднених знань і умінь, що відносяться до широких сфер культури і діяльності. Компетентність у певній галузі – це володіння відповідними знаннями та здібностями, що дає змогу обґрунтовано судити про цю галузь та ефективно діяти в ній [5].

У тлумачному словнику «компетентність» представлена як «властивість від поняття «компетентний», а компетентний – такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий, який ґрунтується на знанні, кваліфікований [4, с. 445]. Під компетентністю В. Безрукова розуміє «володіння знаннями та уміннями, які дають змогу робити професійно-грамотні судження, висновки та оцінки» [2, с. 48]. О. Сорока визначає компетентність як інтегровану характеристику особистості, сформовану за допомогою певних знань, умінь і навичок. Компетентна у певній галузі особистість володіє відповідними знаннями, вміннями, навиками та здібностями, які дають їй змогу ефективно діяти в ній [9].

У соціальній сфері використовують, як правило, поняття компетентність. Воно конкретизується як особистісна якість майбутнього фахівця соціальної сфери (соціального працівника), його здатність до професійної діяльності, що базується на фахових знаннях, уміннях і здібностях.

Час як об'єктивна реальність досить давно є об'єктом дослідження. При гуманістичному підході, в якому людина постає суб'єктом власного життя, носієм внутрішнього потенціалу розвитку, феномен часу отримав нове осмислення. Його сутність можна розгледіти в тому, що людина, живучи в об'єктивному часі (під впливом різних подій, ситуацій, обставин), не може бути просто об'єктом впливу зовнішніх умов. Сторонні впливи, які людина постійно відчуває, заломлюючись через призму її особистісних особливостей, переходять у суб'єктивний або особистісний час.

Науковці по-різному трактують компетентність у часі. Так, більшість авторів визначають часову компетентність як певну здатність (А. Маслоу), інші – як набір факторів, завдяки яким людина виконує заплановані справи, вкладається в заздалегідь встановлені терміни; чи набір факторів, що сприяють розвитку інших видів компетентностей, зокрема таких, як комунікативна компетентність (К. Роджерс), як компонент професійної компетентності (І. Яксіна, А. Болотова), або як особистісну характеристику (О. Кузьміна) [6].

А. Болотова відносить часову компетентність до складових комунікативної компетентності, і трактує її як «адекватність часового сприйняття (відчуття часу) і навички планування часу, здатність раціонально

перерозподіляти тимчасові пріоритети та ліміти міжособистісного спілкування, не хестувати часом іншого в міжособистісних стосунках, дотримуватися принципів і правил часового менеджменту, тайм-менеджменту, включаючи уміння делегування повноваження в соціальних комунікаціях» [3, с. 171].

К. Абульханова-Славська [1] розуміє компетентність у часі як «здатність до організації життя в часі», яка не зводиться до одного лише планування, осмислення життєвих перспектив, а має більш глибокий зміст і розуміється як здатність особистості регулювати, організовувати свій життєвий шлях, враховуючи її цілі і цінності; є вищим рівнем і справжньою оптимальною якістю суб'єкта життя. Вчена не зводить фактор часу в житті людини лише до вміння планувати і здійснювати цілепокладання. Вона розглядає його в більш широкому сенсі, а саме – як усвідомлення себе суб'єктом свого життя, що проявляється не тільки в умінні не відступати від своїх цілей під впливом зовнішніх умов, але і в здатності будувати своє життя з огляду на реальні обставини.

По-іншому трактує часову компетентність І. Підручна, вважаючи її складовою професійної компетентності, що передбачає наявність сукупності знань і умінь, пов'язаних з відчуттям часового простору міжособистісної взаємодії і самодостатності у використанні часових лімітів спілкування. Це означає готовність будувати соціальні контакти з урахуванням часових реалій, необхідність дотримання часових рамок спілкування залежно від ситуації, а також розвиток умінь раціонального планування дій в умовах цейтноту або дефіциту часу. Дослідниця наголошує, що часова компетентність – переважно суб'єктна характеристика, оскільки це здатність індивіда як суб'єкта професійної діяльності адекватно оцінювати час, ефективно планувати його, як в умовах соціальних контактів, так і в умовах кризи або гострого дефіциту часу [8].

Зарубіжні вчені Р. Кнапп, Д. Гарбетте, вивчаючи проблему часової компетентності, представили її у складі трьох структурних компонентів: усвідомлення часу, його емоційне переживання і організація часу діяльності.

Згідно з уявленнями А. Панфілової, технологічний підхід до управління власним часом складається з таких елементів:

- 1) визначення цілей і завдань управління часом;
- 2) аналіз звичного використання часу;
- 3) класифікація факторів, що викликають непродуктивні витрати часу;
- 4) розробка шляхів і методів економії часу;
- 5) створення системи контролю за використанням часу і мінімізація його втрат;
- 6) проектування власної робочої поведінки на основі принципів економії і раціональності;
- 7) регулярне підведення підсумків та оцінка ефективності технології управління часом, що використовується в процесі професійної діяльності [7, с. 361–362].

У контексті індивідуального тайм-менеджменту можна виділити сім чинників компетентності в часі:

- усвідомленість і впорядкованість особистих цілей, їх гармонічна узгодженість з цілями організації (і близьких людей);
- регулярне планування власного часу, письмова фіксація завдань, термінів, ресурсів тощо;
- ефективне планування – уміння виділяти пріоритети (достатньо часу для головних справ), резервування часу, розподіл справи на «гнучкі» й «жорсткі», врахування особистих біоритмів тощо;
- уміння використовувати інших людей як часовий ресурс, цілеспрямований розвиток навичок делегування;
- рефлексія, самоаналіз, творчість, навчання, тренування – постійний пошук можливостей зробити свою роботу більш ефективною;
- «енергетичний само менеджмент» – оптимальне співвідношення роботи і відпочинку, вміння добре відпочивати, використання методів само мотивації;
- тверда воля, самоконтроль, створення схем зовнішнього контролю, здатність долати перешкоди, перемагати незапланований хаос.

Проведений аналіз дав змогу визначити компетентність у часі як професійно значущу інтегральну характеристику особистості фахівця, що передбачає здатність оптимально використовувати свій потенціал для вирішення професійних і особистісних завдань за допомогою наявного досвіду. Складовими компетентності в часі виокремлено уміння конструювати проблему в часі, ставити реальні часові цілі; оптимально будувати взаємодію в часі та коригувати часові рамки спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
2. Безрукова В. С. Словарь нового педагогического мышления / В. С. Безрукова. – Екатеринбург : Альтернативная педагогика, 1996. – 94 с.
3. Болотова А. К. Психология организации времени : учеб. для студ. вузов, обуч. по спец. «Психология» / А. К. Болотова. – М. : Аспект-Пресс, 2006. – 254 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. Бусел В. Т.]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
5. Киргуева Ф. Х. Подготовка учителя начальных классов в системе многоуровневого образования на основе компетентностного и полилингвального подходов : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 / Киргуева Фатима Хасановна. – Владикавказ, 2010. – 425 с.
6. Махароблидзе А. В. Особенности временной компетентности у лиц с разным самоотношением /

- А. В. Махароблидзе, Н. А. Ананич // Управление в социальных и экономических системах: материалы XX междунар. науч.-практ. конф., Минск, 20 мая 2011 г. – Минск : Изд-во МИУ, 2011. – С. 270–271.
7. Панфилова А. П. Имидж делового человека: учебное пособие / А. П. Панфилова. – СПб. : ИВЭСЭП, Знание, 2007. – 490 с.
 8. Підручна І. Б. Психологічні особливості часової компетентності особистості [Електронний ресурс] / І. Б. Підручна // Вісник Харківського національного університету (Серія «Психологія»). – 2012. – № 1009. – С. 49–52.
 9. Сорока О. В. Арт-терапевтична компетенція як складова професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери / О. В. Сорока // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки – 2 (12) 2016. – С. 301–306.

Плекан Т.

Науковий керівник – доц. Матіяш В.В.

ДО ПРОБЛЕМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Зміцнення та утвердження української державності орієнтує учительську громадськість на вирішення надзвичайно важливого та невідкладного завдання – виховання свідомих громадян та патріотів рідної землі, об'єднаних національною ідеєю – незалежності та суверенності, здатних захищати свою Батьківщину від будь-яких нападників.

Зауважимо, що події, які відбувались та ще досі тривають в Україні з кінця 2013 року: Революція Гідності, анексія Криму, антитерористична операція на Донбасі, актуалізували проблему виховання почуття патріотизму в підростаючого покоління. Тому, необхідно, щоб кожен навчально-виховний заклад, кожна установа, кожна сім'я стали місцем, де у дітей будуть прищеплювати любов до України, до її культури, виховувати громадянина - патріота, який «душу і тіло положать за свою свободу...». Військово-патріотичне виховання завжди є і буде актуальним. В часи прихованої війни на Сході, воно набуло особливої потреби.

Мета статті – визначити сутність та форми військово-патріотичного виховання молодших школярів.

Проблема патріотичного виховання, висвітлюється у працях таких педагогів-класиків, як: Г. Ващенко, Я. Корчак, А.Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.. На сучасному етапі проблема військово-патріотичного виховання розглядається у дослідженнях О. Аксьонова, А. Артюшенко, М. Варія, А. Злотнікова, Ю.Овсієнко, М.П. Ротаня та ін.

Цілком логічно, що у 2015 році президент України П.О. Порошенко затвердив «Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді», яка зорієнтована на формування в учнів патріотичної свідомості, культивування кращих рис української ментальності, виховування у школярів поваги до культури та символіки України [2].

Між тим, аналіз наукового фонду з проблеми та масовий педагогічний досвід засвідчує недостатність розробки даної проблеми у школі I ступеня.

Відзначимо, у Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015 р) дефініція «національно-патріотичне виховання» трактується як комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. [2, с. 6]

Зазначається, що національно-патріотичне виховання – це складова виховного процесу, основною метою якого є:

- набути молодими громадянами соціального досвіду, розвинути готовність до виконання громадських і конституційних обов'язків;
- успадкувати духовні надбання українського народу;
- досягнути високої культури міжособистісних взаємин;
- формувати особистісні риси громадянина Української держави, фізичну досконалість, моральну, художньо-естетичну, інтелектуальну, правову, трудову, екологічну культуру. [3, с. 4]

Відтак, запровадження національно-патріотичного виховання сприятиме формуванню національної свідомості й людської гідності, любові до рідної рідної землі, свого народу, спонукання вихованців до захисту української єдності, бажання працювати задля розвитку держави.

У педагогічній науці військово-патріотичне виховання розглядають як одна із складових національно-патріотичного виховання. Поняття «військово-патріотичне виховання» тлумачать як складову системи національного виховання, що передбачає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави.

Зауважимо, що цей феномен необхідно детальніше досліджувати, у зв'язку із соціально-